

DUAL TA'LIMNI JORIY ETISH METODLARI

**Ashurova Sanobar Yuldashevna, Professional ta'limni rivojlantirish instituti,
bo'lim boshlig'i**

**Karimova Nozima Nurmuxamadovna, Professional ta'limni rivojlantirish
instituti, dotsent**

Annotatsiya: Mazkur maqolada dual ta'lim metodlarining nazariy asoslari, turli mamlakatlardagi modellari va ularning qo'llanilishi tahlil qilingan. Dual ta'lim tizimi nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash orqali talabalarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Germaniya, Shveysariya va O'zbekiston kabi mamlakatlar tajribasi asosida dual ta'limning samaradorligi va kamchiliklari o'rganilgan. Shuningdek, dual ta'limning afzalliklari va muammolari, uning yoshlar bandligiga ta'siri va kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari muhokama qilingan.

Tayanch so'zlar: dual ta'lim, nazariy asoslar, amaliy tajriba, kasbiy ko'nikmalar, ishga joylashish, ta'lim modeli

Abstract: This article examines the theoretical foundations of dual education methods, various country models, and their applications. The dual education system is aimed at developing students' professional skills by combining theoretical knowledge with practical experience. The experiences of countries like Germany, Switzerland, and Uzbekistan are studied for the effectiveness and shortcomings of dual education. The advantages and problems of dual education, its impact on youth employment, and future development directions are also discussed.

Keywords: dual education, theoretical foundations, practical experience, professional skills, employment, education model

Bugungi kunda mamlakatimiz iqtisodiy salohiyatini yuksaltirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan ilmiy-texnika taraqqiyoti yutuqlarini amaliyotga keng joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jamiyat taraqqiyotini ilm-fan rivojisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Chunki, ilm-fan ishlab chiqarish va uning moddiy asosini yaratish, texnologik rivojlantirish va eng asosiysi kadrlar bilan ta'minlash vazifalarini o'z zimmasiga oladi.

Professional ta'limda dual ta'lim dasturlarini joriy etilishidan asosiy maqsad mehnat bozori uchun malakali va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash hamda mazkur jarayonga ish beruvchilarni keng jalb qilishdir. Mamlakatimizda ta'lim jarayoniga bo'lgan bunday e'tibor ertamiz egalari bo'lgan yosh avlodning o'z salohiyatini to'la namoyon etishi, o'zi tanlagan kasb bo'yicha o'qishi, ishlashi, hayotda o'z o'rnini topishi va jamiyat ravnaqiga munosib hissa qo'shadigan mutaxassislar bo'lib yetishishi uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Xususan, ta'lim muassasasi, ilmiy-tadqiqot tuzilmalari, shuningdek, dual ta'limni amalga oshiruvchi professional ta'lim muassasasi va ishlab chiqarish korxonalarini birlashtiruvchi o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlab chiqarish majmualarini tashkil qilishning ijobiy tajribasi katta ahamiyatga ega.

Germaniya dual ta'lim modeli o'zining yuqori samaradorligi bilan tanilgan. Bu modelda talabalar nazariy darslarni ta'lim muassasalarida o'taydilar va qolgan vaqtni ishlab chiqarish korxonalarida amaliy tajriba orttirish bilan o'tkazadilar. Korxonalar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi yaqin hamkorlik ushbu modelning asosiy afzalligidir. Renold va Wolter (2019) ta'kidlaganlaridek, dual ta'lim tizimi yoshlarni ishga joylashish imkoniyatlarini oshiradi va ularning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shveysariyadagi dual ta'lim modeli Germaniya modelidan farqli o'laroq, talabalarning shaxsiy rivojlanishiga ko'proq e'tibor qaratadi. Bu modelda talabalarga individual ta'lim rejaları tuziladi va ularning kasbiy ko'nikmalari shaxsiy ehtiyojlariga mos ravishda rivojlantiriladi. O'zbekistonda dual ta'lim modeli yangilik sifatida joriy etilmoqda. Bu modelda talabalarning amaliyot o'tashlari uchun korxonalar bilan hamkorlik o'rnatilmoqda. O'zbekistonda dual ta'limning joriy etilishi mehnat bozorida malakali kadrlarga bo'lgan talabni qondirishga qaratilgan.

Dual ta'limning afzalliklari va kamchiliklari. Dual ta'limning afzalliklari quyidagilardan iborat: ishlab chiqarish bilan aloqalar, amaliyotga asoslangan o'qitish, ishga joylashish imkoniyatlari. Dual ta'lim talabalarga ishlab chiqarish jarayoni bilan yaqindan tanishish imkonini beradi. Bu esa ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muhim ahamiyatga ega. Talabalar nazariy bilimlarni amaliyotda tatbiq etish orqali ularni yaxshiroq o'zlashtiradilar. Bu ularning kasbiy ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi. Dual ta'lim orqali talabalar o'zlarining kelajakdagi ish beruvchilari bilan aloqalar o'rnatadilar, bu esa ularning ishga joylashish imkoniyatlarini oshiradi. Maurer va Gonon (2014)

ta'kidlaganlaridek, dual ta'lim modeli yoshlarni kasbiy malaka bilan ta'minlashda samarali usul hisoblanadi va bu tizim yoshlarning ish bilan ta'minlanish darajasini oshirishga yordam beradi. Dual ta'limni tashkil etishda ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasida muvofiqlashuv muammolari yuzaga kelishi mumkin. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Dual ta'limni amalga oshirish uchun qo'shimcha moddiy sarf-xarajatlar talab etiladi. Bu ta'lim muassasalari va ish beruvchilar uchun qo'shimcha yuk bo'lishi mumkin.

Muammolar va yechimlar. Dual ta'limni amalga oshirishda uchraydigan asosiy muammolardan biri – ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasida muvofiqlashuvning yetishmasligi. Bu muammoni hal etish uchun ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlash kerak. Bundan tashqari, dual ta'limni amalga oshirish uchun qo'shimcha moddiy sarf-xarajatlar talab etiladi. Bu muammoni hal etish uchun davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan qo'llab-quvvatlash kerak. Dual ta'lim jarayonida talabalarning shaxsiy rivojlanishiga e'tibor qaratish muhim. Bu muammoni hal etish uchun individual ta'lim rejalarini tuzish va ularni amalga oshirish kerak. Grishina (2023) yozishicha, "Dual ta'lim nazariy va amaliy bilimlarni bir vaqtda o'zlashtirish orqali talabalarga mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshiradi va yoshlar ishsizligini kamaytiradi." Dual ta'lim metodlari amaliyotga asoslanganligi va ishlab chiqarish bilan yaqin hamkorlikda amalga oshirilishi sababli mehnat bozorida talab etiladigan malakali mutaxassislarni tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Dual ta'lim modellari turli mamlakatlarda turli shakllarda amalga oshirilmoqda va ularning har biri o'zining afzalliklari va kamchiliklariga ega. Dual ta'limni rivojlantirish uchun ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlash, davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan qo'llab-quvvatlash kerak.

Dual ta'limning nazariy va amaliy bilimlarni uyg'unlashtirishi talabalarning kasbiy ko'nikmalarini samarali rivojlantirishga yordam beradi. Bu metod yoshlarni mehnat bozoriga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Germaniya va Shveysariyaning dual ta'lim modellari talabalarning ishga joylashish imkoniyatlarini oshirishda samarali bo'lib, O'zbekiston uchun ham bu modellarning joriy etilishi mehnat bozorida talab qilinadigan malakali mutaxassislarni tayyorlashda yordam beradi.

Dual ta'limni samarali joriy etish uchun ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlash kerak. Bu hamkorlik ta'lim

jarayonining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Dual ta'limni amalga oshirish uchun qo'shimcha moddiy sarf-xarajatlar talab etiladi. Bu muammoni hal etish uchun davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

Dual ta'limda talabalarning shaxsiy rivojlanishiga e'tibor qaratish lozim. Individual ta'lim rejaları talabalarning shaxsiy ehtiyojlariga mos ravishda kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Kelajak tadqiqotlari dual ta'lim modellarining samaradorligini oshirish va ularning joriy etilishiga qaratilgan bo'lishi lozim. Bu tadqiqotlar dual ta'limning amaliyotdagi samaradorligini yanada oshirishga yordam beradi.

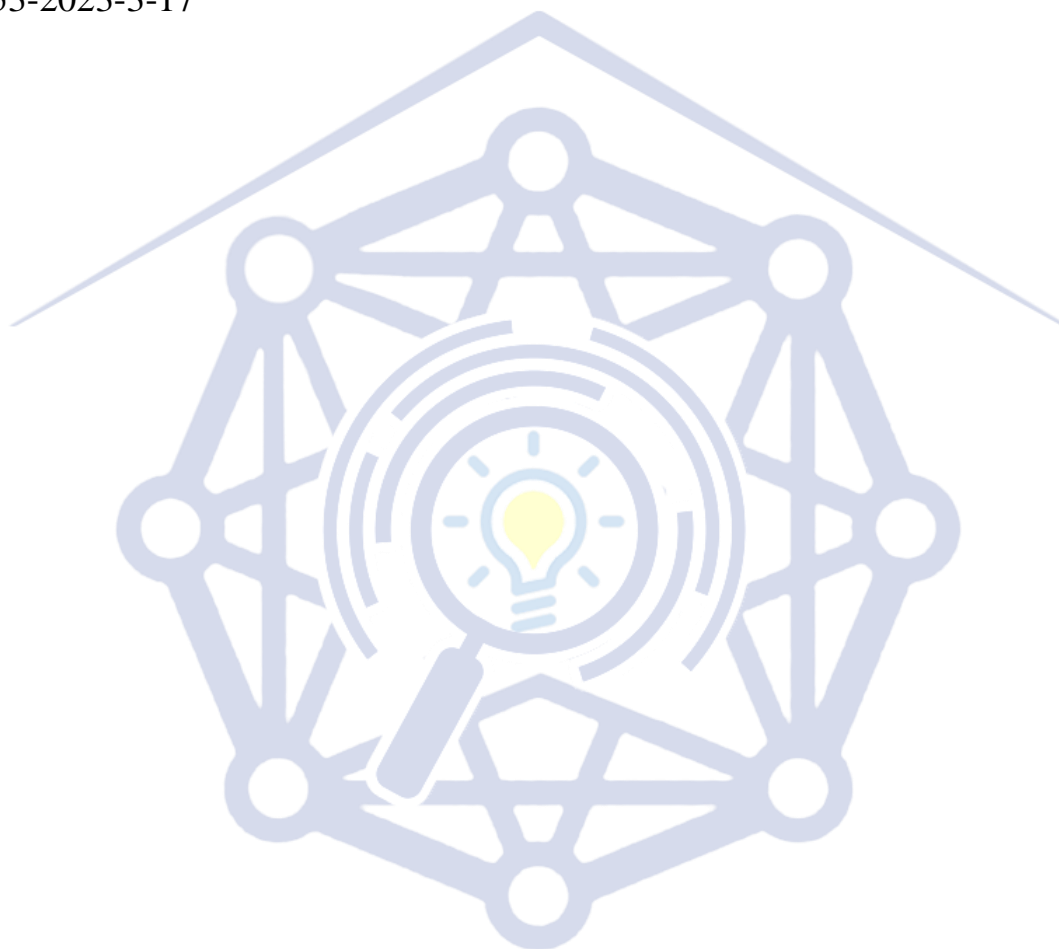
Xulosa va tavsiyalar. Xulosa qilib aytganda, dual ta'lim metodlari nazariy va amaliy bilimlarni bir vaqtda o'zlashtirish orqali talabalarga mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshiradi va yoshlar ishsizligini kamaytiradi. Dual ta'limning afzalliklari, uning yoshlar bandligiga ijobiy ta'siri va kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari dual ta'lim modellarini yanada rivojlantirish va amaliyotga joriy etish bo'yicha tavsiyalarni o'z ichiga olgan holda, ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlash, davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan qo'llab-quvvatlash, individual ta'lim rejalarini tuzish va kelajak tadqiqotlari orqali dual ta'lim modellarining samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish zarurligini ko'rsatdi. Dual ta'lim modelida ishlab chiqarish korxonalari va ta'lim muassasalari o'rtasidagi yaqin hamkorlik mehnat bozorida talab va taklif muvozanatini ta'minlashga yordam beradi. Bu esa malakali mutaxassislarni tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Choriev R.K. **Pedagogical technologies in dual training model** // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. 8 No. 1, 2020 ISSN 2056-5852/.3-66 pages.
2. Choriev R.K. Formation of professional competencies of high-tech industry specialists in dual education.// European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences (EJRRES). Volume 8 Number 4, 2020 Part II ISSN 2056-5852. 112-114. pages
3. Maurer, M., Gonon, B. (2014). Dual Education: A Conceptual Analysis. European Journal of Education, 49(4), 560-576. DOI: 10.1111/ejed.12098

4. Ureña Hernandez, M. (2024). Dual ta'lim: Kasbiy kotiblik maktabida 2023 yilda ishchi malakalarini rivojlantirish uchun qo'llanilgan metodologiya. Revista respaldo: educación, tecnología y desarrollo. DOI: 10.15359/respaldo.9-1.2

5. Grishina N. (2023). Dual ta'lim shakli zamonaviy mehnat bozoriga talabalarni integratsiyalashtirish asosidir. Jurnal maqolasi. DOI: 10.36887/2415-8453-2023-3-17

Research Science and
Innovation House

